

The book cover features a stylized winter scene. The background is a light blue sky with falling white snowflakes. Several vertical grey trunks of trees with white snow on their branches are scattered across the scene. A large, dark red, irregular shape, resembling a heart or a large leaf, is positioned in the upper left. Inside this red shape, the title and author information are written in white. At the bottom center, two small red birds are perched on a snow-covered branch. A small red heart is also visible within the red shape, and a grey heart outline is on the right side of the cover.

Alina Bronsky
Posledná láska
baby Dune

Preklad
Eva Palkovičová

INAQUE

ALINA BRONSKY

POSLEDNÁ LÁSKA BABY DUNE

The translation of this work was supported by a grant from the Goethe-Institut.
Preklad tejto knihy podporil Goetheho inštitút.

Ďakujeme vám, že ste si kúpili túto knižku, lebo dobré príbehy žijú vtedy, keď ich čítame. Kniha, ktorú držíte v rukách, vyšla aj vďaka nášmu spojeniu s 582, s. r. o.

582
SR

Originally published in the German language as *BABA DUNJAS LETZTE LIEBE* by ALINA BRONSKY Copyright © 2015, Verlag Kiepenheuer & Witsch GmbH & Co. KG, Cologne/Germany

TRANSLATION © EVA PALKOVIČOVÁ 2018

REDAKCIA A KOREKTÚRY MARTINA KUBEALAKOVÁ

OBÁLKA © BARBORA ŠAJGALÍKOVÁ

SLOVAK EDITION © INAQUE 2018

ISBN 978-80-89737-79-6

ISBN E-BOOK 978-80-89737-80-2

ALINA BRONSKY

POSLEDNÁ LÁSKA BABY DUNE

Z NEMECKÉHO ORIGINÁLU
PRELOŽILA EVA PALKOVIČOVÁ

INAQUE
2018

Zase ma v noci zobudí Máriin kohút Konstantin. Pre Máriu je to niečo ako náhradný muž. Vychovala ho, a už keď bol kuriatkom, maznala sa s ním a rozmaznávala ho; teraz je dospelý a nepoužiteľný. Panovačne si vykračuje po dvore a poškuľuje po mne. Má poprehadzované vnútorné hodiny, ako aj vždy mal, ale nemyslím si, že to má niečo spoločné so žiarením. Nemožno ho viniť za všetko, čo na svet príde hlúpe.

Odhodím perinu a spustím nohy na zem. Na dlážke je predložka, ktorú som uplietla zo starých, na pásy natrhaných plachiet. V zime mám množstvo času, keďže sa vtedy nemusím starať o záhradu. Von chodím zriedka, len vziať vodu či drevo alebo odhrnúť sneh spredu dverí. Teraz je však leto a ja som na nohách od skorého rána, aby som mohla Máriinmu kohútovi vykrútiť krk.

Každé ráno sa pri pohľade na svoje hrčovité a široké nohy v nemeckých turistických sandáloch začudujem. Sandále sú robustné. Prežijú všetko, o pár rokov určite aj mňa.

Nemala som vždy také naširoko rozšľiapané chodidlá. Kedysi boli útle a štíhle, zaprášené od vyschnutého blata z ulice, nádherné bez topánok. Igor moje nohy miloval. Zakázal mi chodiť naboso, lebo mužom stúpala horúčava do hlavy už len pri pohľade na moje prsty.

Keď ma teraz príde pozrieť, ukážem na tie hrče

v turistických sandáloch a poviem: vidíš, čo z celej tej nádhery ostalo?

On sa zasmee a povie, že sú stále pekné. Odtedy je mŕtvý, je ten klamár veľmi zdvorilý.

Počkám pár minút, kým sa mi dá krvný obeh do pohybu. Stojím a držím sa čela postele. V hlave mám trochu šero. Máriin kohút Konstantin škrieka, akoby sa išiel udusiť. Možno ma niekto predbehol.

Vezmem si zo stoličky župan. Kedysi bol farebný, červené kvety na čiernom pozadí. Teraz už kvety nevidno. Je však čistý, to je pre mňa podstatné. Irina slúbila, že mi pošle nový. Vklížnem doň a uviažem si opasok. Vytrasiem perinu, položím ju na posteľ, uhladím ju, rozprestriem na ňu vyšívajú prikrývku. Potom vykročím k dverám. Prvé kroky po zobudení sú vždy pomalé.

Svetlomodrá obloha visí nad dedinou ako vyšedivená posteľná plachta. Vidno kúšтик slnka. Nejde mi do hlavy, že toto isté slnko svieti na všetkých rovnako: na anglickú kráľovnú, na černošského prezidenta v Afrike, na Irinu v Nemecku. A na mňa, babu Duňu, ktorá pred tridsiatimi rokmi dávala do dláh zlomeniny a brala na príjem deti cudzích ľudí a dnes sa rozhodla stať sa vrahyňou. Konstantin je hlúpe stvorenie, jeho krik je zbytočný. Okrem toho som už dávno nejedla slepačiu polievku.

Kohút sedí na plote a zazerá na mňa. Kútikom

oka vidím Igora, ako sa opiera o kmeň mojej jablone. Ústa má určite bezočivo stiahnuté. Plot stojí nakrivo a kýva sa vo vetre. Ten hlúpy vták na ňom balansuje ako opitý povrazolezec.

„Pod' sem, zlatičko,“ hovorím. „Pod', ja ťa utíšim.“

Vystriem ruku. Zamáva krídlami a zaškrieka. Lalok má skôr sivý ako ružový a nervózne sa chveje. Snažím sa spomenúť si, koľko má rokov. Mária mi to neodpustí, pomyslím si. Vystretá ruka mi odvisne vo vzduchu.

Kohút mi padne k nohám skôr, ako sa ho stačím vôbec dotknúť.

Mária povedala, že jej to zlomí srdce. Takže to musím spraviť ja.

Sedí u mňa na dvore a smrká do károvanej vreckovky. Odvrátila sa, aby sa nemusela dívať, ako šklbem perie so svetlými bodkami a hádžem ho do plastového vrecka. Vo vzduchu sa vznáša páperie.

„Lúbil ma,“ povie. „Vždy na mňa tak hľadel, keď som vošla do dvora.“

Vrecko je napoly plné. Konstantin mi leží v lone takmer až neslušne nahý. Jedno oko má napoly otvorené a pozerá do neba.

„Pozri,“ povie. „Vyzerá, ako keby nás ešte počúval.“

„Určite neexistuje nič, čo by od teba ešte nepočul.“

To je pravda. Mária sa s ním stále rozprávala. Preto mám isté obavy, že mi už nedá tolko pokoja. Každý človek okrem mňa potrebuje niekoho, s kým by sa mohol rozprávať, a Mária zvlášť. Som jej najbližšia susedka, naše pozemky delí len plot. Ktorý bol možno niekedy aj poriadnym plotom. Teraz je skôr už len spomienkou naň.

„Povedz mi konečne, čo presne sa stalo.“ Máriin hlas je hlasom vdovy.

„Už som ti to vravela tisíckrát. Vyšla som von, lebo kričal, a potom zrazu spadol z plotu. Priamo k mojim nohám.“

„Možno ho niekto uriekol.“

Prikývnem. Mária na také veci verí. Slzy jej tečú po tvári a miznú v hlbokých vráskach. Pritom je aspoň o desať rokov mladšia ako ja. So vzdelaním si veľa námahy nedala, povoláním je dojička, jednoduchá žena. Tu kravu síce nemá, ale vždy má jednu kozu, ktorá býva u nej v dome a pozerá s ňou televíziu, keď v nej, pravda, aj niečo beží. Tak jej robí spoločnosť aj nejaká dýchajúca bytosť. Akurát, že jej tá koza nevie odpovedať. Takže odpovedám ja.

„Kto by toho tvojho hlúpeho vtáka už len uriekol.“

„Pst. Tak sa o mŕtvom nerozpráva. A okrem toho, ľudia sú zlí.“

„Ludia sú leniví,“ poviem. „Chceš ho uvariť?“
Mávne rukou.

„Dobre, tak to urobím ja.“

Prikývne a ukradomky pozerá na vrecko s perím. „Vlastne som ho chcela pochovať.“

„To si mala povedať skôr. Teraz by si mu musela všetky tie pierka znovu poprikladať, aby ho v nebi nevysmiali.“

Mária premýšľa. „Ach, čo už. Uvar ho a daj mi polovicu polievky.“

Vedela som, že to takto dopadne. Mäso mávame na tanieri zriedka a Mária je nenažraný človek.

Prikývnem a na kohútovo sklovité oko stiahnem zošúverené viečko.

To s tým nebom som povedala len tak. Neverím na to. Chcem povedať, verím na nebo nad hlavou, ale viem, že naši mŕtvi tam nie sú. Ani ako malá som neverila, že človek by sa mohol zakutrať do oblaku ako do perinky. Ale zato som verila, že by sa dali jesť ako cukrová vata.

Naši mŕtvi sú medzi nami, hoci často ani nevedia, že sú mŕtvi a že ich telá hnijú v zemi.

Aj keď Černovo nie je veľké, máme cintorín, lebo v Malýši už naše mŕtvoly nechcú. Momentálne správa mesta diskutuje o tom, či má byť pri uložení Černovčanov v Malýši predpísaná olove-

ná truhla, keďže ožiarené telo žiari, aj keď už nežije. Zatiaľ máme teda dočasný cintorín na mieste, kde stál pred stopäťdesiatimi rokmi kostol a pred tridsiatimi rokmi dedinská škola. Je to skromné miesto s drevenými krížmi a tých zopár hrobov nie je ani oplotených.

Ak by chcel niekto vedieť, ja vôbec nechcem byť pochovaná v Malýši. Po nehode reaktora som odišla ako takmer všetci. Bolo to v roku 1986 a spočiatku sme vôbec nevedeli, čo sa stalo. Potom prišli do Černova likvidátori v ochranných oblekoch a s pípajúcimi prístrojmi, ktoré prevláčali hore-dolu po hlavnej ulici. Vypukla panika, rodiny s malými deťmi si zbalili veci najrýchlejšie, zrolovali matrace, šperky a ponožky napchali do čajových kanvíc, nábytok priviazali na strešné nosiče a odrachotili. Náhlivosť bola na mieste, lebo nešťastie sa stalo skôr ako predošlý deň, avšak nikto nám to nedal včas vedieť.

To som bola ešte veľmi mladá, päťdesiat čosi, ale deti som už doma nemala. Nerobila som si teda ťažkú hlavu. Irina študovala v Moskve a Alexej bol práve na cestách po Altaji. Bola som jednou z posledných, čo opustili Černovo. Pomáhala som ostatným pchať oblečenie do vriec a vytrhávať z dlážky dosky, pod ktorými mali schované bankovky. Vlastne som nechápala, prečo mám vôbec niekam ísť.

Igor ma strčil do jedného z posledných áut, kto-

ré poslali z hlavného mesta, a natlačil sa ku mne. Nakazil ma svojou panikou, akoby jeho vajcia potrebovali splodiť ešte veľa detí a museli sa okamžite skryť do bezpečia. Pritom mal od chľastania už dávno prázdne a ochabnuté aj iné veci, nielen spodnú časť tela. Správa o reaktore ho na chvíľu priviedla k rozumu, nariekal o konci sveta a liezol mi na nervy.

Nemám doma veľké hrnce, lebo od návratu žijem sama. A nedá sa povedať, že by hostia čakali práve v rade. Nikdy nevarím do zásoby, každý deň mám čerstvé jedlo, len boršč si ohrejem viackrát. Ten je každým dňom, čo postojí, lepší.

Zo skrine vezmem najväčší hrniec, aký nájdem. Pohlľadám vhodnú pokrievku. Za tie roky som nazbierala kopu pokrievok, nepasujú úplne, ale mne to stačí. Odrežem kohútovi hlavu a nohy, ktoré pôjdu tiež do polievky, a ešte trtáč, ktorý dám mačke. Vložím kohúta do hrnca, pridám k nemu hlavu a nohy, očistenú mrkvu zo záhrady, jednu cibuľu so šupkou, aby vývar dostal zlatú farbu. Prilejem z vedra vodu zo studne, kým nie je všetko akurát zaliate. Toto bude výživný vývar, mastný a lesklý.

Keď sa stalo to s reaktorom, patrila som k tým, ktorí z toho vyviazli dosť lacno. Deti boli v bezpečí, muž by beztak dlhšie nevydržal a moje telo

bolo už vtedy húževnaté. V podstate som nemala čo stratiť. A bola som pripravená zomrieť. Moja práca ma naučila dávať si pozor, aby človek nebol jedného dňa prekvapený.

Doteraz sa každý deň čudujem, že som ešte tu. A každý druhý rozmýšľam, či náhodou nepatrím k tým mŕtvym, ktorí tu strašia a odmietajú vziať na vedomie, že ich meno dávno svieti na náhrobku. Nieкто by im to mal povedať, ale kto by už len bol taký bezočivý? Ja som rada, že mi nikto nemá čo hovoriť. Všetko som videla a ničoho sa už nebojím. Nech si tá smrť príde, ale, poprosím, s úctou.

Voda v hrnci buble. Stíšim plameň, vezmem z háčika naberačku a začnem zbierať sivú hustú penu, ktorá sa tlačí na okraj. Ak by voda ďalej klotkala, pena by sa rozpadla na kúsky a rozšírila do celého vývaru. Na naberačke vyzerá pena mútne a nechutne ako zrútený sivý mrak. Šuchnem ju mačke do misky. Mačky sú ešte menej citlivé ako my. Táto je dcérou mačky, ktorá bola v mojom dome, už keď som sem prišla. Vlastne to ona bola paňou domu a ja jej hosťom.

Tých zopár susedných dedín je opustených. Domy tam stoja, ale steny majú šikmé a tenké a žihlava sa týči až po strechy. Niet tam ani len potkanov, lebo potkany potrebujú odpad, čerstvý, mastný odpad. Potkany potrebujú ľudí.

Keď som sa vrátila, mohla som si vybrať hoci-

ktorý dom v Černove. Vzala som si svoj starý. Dvere boli otvorené, plynová bomba ešte dopoly plná, studňa len zopár minút peši a záhrada sa stále dala rozpoznať. Vyšklbala som žihľavu a ostrihala černice, celé týždne som nerobila nič iné. Bolo mi to jasné: záhradu potrebujem. Pochodovať na zastávku a cestovať do Malyši nemôžem veľmi často. Ale ješ' musím trikrát za deň.

Odvtedy hospodárim na tretine záhrady. Stačí mi to. Keby som mala veľkú rodinu, oslobodila by som celú záhradu. Mám veľkú výhodu v tom, že pred reaktorom som sa o všetko dobre starala. Skleník je hotový šperk spod Igorových rúk a paradajky zbieram o týždeň skôr ako ostatní v dedine. Mám tu zelené a červené egreše a červené, biele a čierne ríbezle, staré kríky, ktoré na jeseň vždy opatrne pristrihnem, aby narástli nové výhonky. Mám dve jablone a húštinu malín. Toto je úrodná oblasť.

Polievka vrie na najmenšom plameni. Dve alebo radšej tri hodiny ju nechám bublať, kým to staré mäso zmäkne a začne sa oddeľovať od kosti. To je ako u ľudí: staré mäso len tak ľahko nepustí.

Vôňa slepačej polievky znepokojí mačku. S mňaučaním sa o mňa obtiera a šúcha sa mi o žilnaté nohy v hrubých vlnených ponožkách. Svoje starnutie pozorujem na tom, že mrznem. Dokonca ani v lete už nevyjdem z domu bez vlnených ponožiek.

Mačka je kotná, neskôr jej dám aj kožu z kohúta a chrupavky. Niekedy naháňa chrobáky a pavúky. V Černove máme množstvo pavúkov. Tá háveď sa rozmnožila po reaktore. Pred rokom tu bol jeden biológ, ktorý u mňa fotografoval pavučiny. Nechávam ich, nech si visia, aj keď Mária mi potom povie, že som neporiadna gazdiná.

Na starobe je dobré to, že človek nemusí nikoho prosiť o dovoľenie – či môže bývať vo svojom starom dome a či si smie nevšímať pavučiny. Ten biológ ich snímal kamerou, ktorá vyzerala ako zbraň. Rozložil reflektory a osvetlil každý kút domu. Nemala som nič proti, nech si len pokojne robí svoju prácu. Iba musel stíšiť prístroj, lebo od jeho pípania mi stáli vlasy dupkom.

Biológ mi vysvetlil, prečo tu máme toľko hávede. Od reaktora je vraj u nás oveľa menej vtákov. Preto sa tie chrobáky a pavúky bezmedzne množia. Avšak prečo je tu toľko mačiek, to mi vysvetliť nevedel. Mačky majú zrejme v sebe čosi, čo ich chráni pred zlými vecami.

K dverám sa priplichtí druhá mačka. Mačka, čo u mňa býva, okamžite nahrbí chrbát. Je to beštia, cez prah nepustí nikoho.

„No tak, buď milá,“ poviem jej, ale ona nie je milá. Spraví čššš a pššš a naježí sa. Má len polku chvosta, zvyšok jej ktosi odsekol. Vždy som mala

mačky a sliepky, predtým aj psy, to sa mi na živote na dedine páči. Ďalší z dôvodov, prečo som sa vrátila. Zvieratá tu nie sú také choré na hlavu ako v meste, hoci sú ožiarené a zmrzačené. Z tej tiesne a hluku sa môžu mačky a psy akurát zblázniť.

Irina vtedy priletela z Nemecka špeciálne len kvôli tomu, aby ma odradila od návratu do Černova. Skúsila všetko možné, dokonca sa rozplakala. Moja Irina, ktorá nikdy neplakala, ani ako malá. A pritom som jej plač nezakazovala, naopak, niekedy by to bolo bývalo zdravé. Ale ona bola ako chlapec, liezla na stromy a ploty, aj spadla, schytala bitku, ale nikdy neplakala. Potom vyštudovala medicínu, teraz je chirurgičkou v nemeckých ozbrojených silách. Toto je moje dievčatko. A potom si vymyslí, že musí plakať len preto, lebo sa chcem vrátiť domov.

„Nikdy som ti nehovorila, čo máš robiť,“ vysvetľovala som jej. „A rovnako nechcem, aby si to ty hovorila mne.“

„Ale mama, kto sa už len môže pri zdravom rozume chcieť vrátiť do zóny smrti?“

„Dievča moje, teraz hovoríš veci, o ktorých nič nevieš. Obzrela som si to, domy ešte stoja a v záhrade rastie burina.“

„Mama, vieš predsa, čo je to rádioaktivita. Všetko je ožiarené.“

„Som stará, mňa už nič neožiari, a keby aj, nie je to koniec sveta.“

Osušila si oči pohybom, podľa ktorého človek hneď spoznal, že je chirurgička.

„Neprídem ťa tam navštíviť.“

„Ja viem,“ poviem, „ale aj tak nechodievaš veľmi často.“

„To má byť výčitka?“

„Nie. Tak je to podľa mňa správne. Prečo by mal človek drepieť pri svojich starých?“

Zazrela na mňa ako pred mnohými rokmi, keď bola ešte malá. Neverila mi. Ale ja som to myslela presne tak, ako som to povedala. Nemá tu čo hľadať a ja jej pre to žiadne výčitky robiť nebudem.

„Raz za niekoľko rokov sa môžeme stretnúť v Malyši,“ vravím. „Alebo kedykoľvek prídeš. Kým ešte žijem.“

Ale vedela som, že nemá veľa dovolenky. A keď ju už dostane, nemusí ju tráviť tu. Okrem toho, letenky boli vtedy ešte veľmi drahé, oveľa drahšie ako dnes.

O jednej veci sme nikdy nehovorili. O tých najdôležitejších veciach sa zvyčajne veľmi nerozpráva. Irina má dcéru a ja mám vnučku, ktorá má veľmi pekné meno: Laura. U nás sa nijaké dievčatko nevolá Laura, len moja vnučka, ktorú som ešte nikdy nevidela. Keď som sa rozhodla vrátiť sa do dediny, Laura mala práve jeden rok. Vtedy som pochopila, že ju nikdy nevidím.

Predtým chodievali cez prázdniny vnúčatá z mesta za starými rodičmi na dedinu. Školské

prázdniny boli dlhé, boli to celé tri horúce letné mesiace, a rodičia nemali toľko dovolenky. Aj u nás lietali od júna do augusta po dedine mestské deti, ktoré mali onedlho opálené tváre, vyblednuté kučery a nohy pokryté hlinou. Chodili spolu do lesa trhať lesné plody a kúpali sa v rieke. Hlučné ako krdeľ vtákov tiahli hlavnou ulicou, kradli jablká a kľbčili sa v blate.

Keď boli príliš divé, posielali ich na pole zbierať mandelinky, ktoré ohrozovali naše polia. Chrobáky sa zbierali z rastlín do vedier a potom pálili. Stále počujem, ako puká v ohni nespočetné množstvo kroviek. Teraz nám tí malí zbojníci chýbajú – takú mandelinkovú pohromu, aká prišla po reaktore, ešte svet nevidel.

Všetci v Černove vedeli, že som bola pomocná zdravotná sestra. Zavolali ma, keď si deti niečo zlomili či keď bolesti brucha nechceli prestať. Raz zjedol jeden chlapec množstvo nezrelých sliviek. Vlákna mu spôsobila nepriechodnosť čreva. Bol takmer biely a skrúcal sa na zemi, povedala som: ihneď do nemocnice, a chlapca som zachránila. Aj jedného so slepým črevom a jedného, čo neznášal včelie bodnutie.

Maľovala som tie deti rada, ich neposedné nohy, doškriabané ruky, vysoké hlasy. Ak existuje niečo, za čím sa mi cnie, tak sú to ony. Dnešní obyvatelia Černova nemajú vnúčatá. A ak majú, tak ich vidia nanajvyš ak na fotkách. Ja mám steny obvešané

Laurinými fotkami. Irina mi stále posielala nové, skoro v každom liste.

Zrejme by sa aj Laura mohla čoskoro stať takým bezstarostným prázdninovým dieťaťom. Keby bolo všetko ako predtým. Ale padne mi zaťažko predstavovať si to. Na bábätkovských fotkách má malú, vážnu tváričku a ja som vždy rozmýšľala, aké myšlienky v tejto hlavičke asi prebývajú a hádzu tiene z tých očí. Nikdy nemala vo vlasoch sponky alebo veľkú mašľu. Ani ako bábätko sa nikdy neusmievala.

Na novších fotkách má dlhé nohy a skoro biele vlasy. Stále má vážny pohľad. Ešte nikdy mi napísala. Jej otec je Nemeč. Irina mi sľúbila svoju svadobnú fotografiu – jeden z mála sľubov, ktorý nedodržala. Teraz ma od neho vždy pozdravuje. Všetky listy z Nemecka schovávam v jednej škatuli v skrini.

Nikdy sa Iriny nepýtam, či je Laura zdravá. Ani na Irinino zdravie sa nevypytujem. Ak vôbec existuje niečo, čoho sa bojím, tak je to odpoveď na túto otázku. Preto sa za ňu jednoducho len modlím, hoci neverím, že moje modlitby niekto počuje.

Irina sa stále pýta na moje zdravie. Keď sa raz za dva roky stretieme, najskôr sa ma spýta na moje krvné hodnoty. Akoby som ich vedela. Pýta sa ma na tlak a či si dávam pravidelne presvecovať prsníky.